

สรุปร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ.

๑. ความเป็นมา

(๑) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกรมทรัพยากรน้ำได้ดำเนินการยก ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. เพื่อให้มีกฎหมายแม่บทในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศมา โดยตลอด ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ เป็นต้นมา ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ได้เคยนำเสนอเข้าสู่การ พิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ แต่เนื่องจากอายุของสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้สิ้นสุดลงก่อน จะพิจารณาร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ส่งผลให้ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ตกไป ประกอบกับในช่วงระยะเวลาต่อมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหลายครั้งจึงส่งผลให้ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากร น้ำ พ.ศ. ยังไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จจลุล่วงได้

(๒) ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกรมทรัพยากรน้ำก็เสนอ ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. เข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรีใหม่อีกครั้งหนึ่ง แต่เนื่องจากได้มี พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๖ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจึงได้ส่งร่างพระราชบัญญัติ ทรัพยากรน้ำ พ.ศ. คืนกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมด้วยความเห็นของส่วนราชการที่ เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ที่เข้ามาบริหารราชการแผ่นดินแล้ว

(๓) เมื่อวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๕๘ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้เสนอ ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ต่อคณะรัฐมนตรีใหม่อีกครั้งและคณะรัฐมนตรี ได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘ อนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เสนอ และส่งให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาตามขั้นตอนกระบวนการนิติบัญญัติ

๒. เหตุผลความจำเป็นที่ต้องตรากฎหมาย

เนื่องจากปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกปีและเกิดขึ้นในหลายพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการขาดแคลนน้ำ การแย่งชิงน้ำ ปัญหาร้ายแรง ปัญหาน้ำท่วม การดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ได้กระทำโดยหลายหน่วยงานตามอำนาจหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมายหลายฉบับ ทำให้การดำเนินงานแก้ไขปัญห าขาดความเป็นเอกภาพ อีกทั้งปัญหาการบริหารจัดการน้ำยังทำให้ผู้ที่ไม่มืพลังต่อรองทางเศรษฐกิจอยู่ในฐานะที่ เสียเปรียบ จึงต้องมีกฎหมายแม่บทเพื่อให้การแก้ไขปัญหเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำดำเนินการไปอย่างเป็นระบบและ เป็นธรรมบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงมีความ จำเป็นต้องเสนอร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ.

๓. สาระสำคัญ/ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย

ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. เป็นร่างกฎหมายที่ตราขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. ให้มีกฎหมายแม่บทสำหรับการใช้ การพัฒนา การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟูและการ อนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

๒. ให้มีองค์กรบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งในระดับชาติ ระดับลุ่มน้ำและระดับผู้ใช้น้ำ ภายใต้แนวคิด การกระจายอำนาจไปสู่ชุมชนในระดับลุ่มน้ำและมุ่งเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษาและใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำอย่างแท้จริง

๓. กำหนดหลักเกณฑ์การจัดสรรน้ำที่เป็นธรรมและเหมาะสม โดยแบ่งการใช้น้ำออกเป็น ๓ ประเภท ซึ่ง การใช้น้ำประเภทที่หนึ่ง ได้แก่ การใช้น้ำเพื่อการดำรงชีพ การอุปโภคบริโภคในครัวเรือน รวมทั้งการใช้น้ำตามจารีต ประเพณี ซึ่งเป็นการใช้น้ำของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ ไม่ต้องขออนุญาต และการใช้น้ำประเภทที่สอง ซึ่งเป็น

การใช้น้ำในปริมาณมากเพื่อการอุตสาหกรรมหรือการเกษตรเพื่อ การพาณิชย์ การประปา การท่องเที่ยว และการใช้น้ำประเภทที่สาม ซึ่งเป็นการใช้น้ำในปริมาณมาก อันส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวาง หรือส่งผลกระทบต่อข้ามลุ่มน้ำ จะต้องขออนุญาตใช้น้ำโดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการลุ่มน้ำหรือคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ และในการจัดสรรน้ำและการอนุญาตใช้น้ำให้คำนึงถึงการใช้น้ำประเภทที่หนึ่งและการใช้น้ำเพื่อรักษาระบบนิเวศน์เป็นลำดับแรก

๔. กำหนดให้มีมาตรการป้องกันและบรรเทาภาวะน้ำแล้ง และภาวะน้ำท่วมแบบบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ

๕. กำหนดมาตรการการอนุรักษ์ การพัฒนา ตลอดจนการควบคุมและตรวจตรา ทรัพยากรน้ำสาธารณะ

๖. กำหนดความรับผิดชอบทางอาญาและความรับผิดชอบทางแพ่งในกรณีที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรน้ำ

๗. ประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ

(๗.๑) เกิดความเป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพในการใช้ การพัฒนา การบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำของประเทศ เป็นสาเหตุให้มีการใช้น้ำอย่างประหยัดและเป็นประโยชน์ แก่ประชาชนทั่วไป

(๗.๒) ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และประชาชนทุกคนมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรน้ำตามหลักสิทธิมนุษยชนเพราะมีหลักเกณฑ์การจัดสรรน้ำที่เป็นธรรมและเหมาะสม

(๗.๓) มีองค์กรระดับชาติและระดับลุ่มน้ำที่รับผิดชอบด้านทรัพยากรน้ำที่ชัดเจน ประชาชนสามารถติดต่อประสานงานได้โดยตรง รวมทั้งให้มีองค์กรระดับลุ่มน้ำที่รับเรื่องร้องทุกข์ โกล่เกลี่ยและชี้ขาด ข้อพิพาทระหว่างผู้ใช้น้ำทำให้ไม่ต้องมีการฟ้องร้องคดีในศาล

(๗.๔) ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและองค์กรผู้ใช้น้ำเพื่อประโยชน์ร่วมกันเกี่ยวกับการใช้ การพัฒนา การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

๔. ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ..... มีทั้งหมด ๙ หมวด ๑๐๐ มาตรา ประกอบด้วย

(๑) ทรัพยากรน้ำสาธารณะ ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. กำหนดให้หมายความรวมถึงน้ำในแหล่งน้ำที่ประชาชนใช้หรือที่สงวนไว้ให้ประชาชนใช้หรือโดยสภาพประชาชนอาจใช้ประโยชน์ร่วมกัน และให้หมายความรวมถึง แม่น้ำ ลำคลอง ทางน้ำ บึง แหล่งน้ำใต้ดิน ทะเลสาบ ทะเลอาณาเขต พื้นที่ชุ่มน้ำ แหล่งน้ำตามธรรมชาติอื่น ๆ แหล่งน้ำที่รัฐจัดสร้างหรือพัฒนาขึ้นเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน และแหล่งน้ำระหว่างประเทศที่รัฐอาจนำมาใช้ประโยชน์ได้

(๒) สิทธิในน้ำ ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. กำหนดให้น้ำเป็นของส่วนรวม บุคคลมีสิทธิใช้น้ำได้เท่าที่จำเป็นแก่ประโยชน์ในกิจกรรมหรือที่ดินของตน และสามารถกักเก็บน้ำไว้ได้ แต่ต้องไม่เป็นเหตุให้เกิดความเดือดร้อนหรือเสียหายแก่บุคคลอื่น

(๓) องค์กรบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. กำหนดให้มีองค์กรที่เกี่ยวข้อง ๓ ระดับ ได้แก่ คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ คณะกรรมการลุ่มน้ำ และองค์กรผู้ใช้น้ำ

(๔) การจัดสรรน้ำ ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. กำหนดให้มีการใช้ทรัพยากรน้ำสาธารณะแบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภท ได้แก่ การใช้เพื่อดำรงชีพ การใช้เพื่อการพาณิชย์ และการใช้ในกิจการขนาดใหญ่ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบข้ามลุ่มน้ำ โดยการใช้ประเภทที่สองและที่สามต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ได้รับอนุญาต

(๕) ภาวะน้ำแล้ง ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. กำหนดมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำแล้งที่เกิดขึ้น โดยจัดให้มีการจัดทำแผนรองรับภาวะน้ำแล้งขึ้นไว้เป็นการล่วงหน้า ทั้งแผนกรณีปกติซึ่งสามารถคาดหมายได้ว่า จะเกิดภาวะน้ำแล้งในระยะเวลาใดระยะเวลาหนึ่งเป็นประจำ และแผนกรณีฉุกเฉินที่มีภาวะน้ำแล้งเกิดขึ้นโดยฉับพลัน

ภาวะน้ำท่วม ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. กำหนดมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วมที่เกิดขึ้น โดยจัดให้มีการจัดทำแผนรองรับภาวะน้ำท่วมขึ้นไว้เป็นการล่วงหน้า ทั้งแผนกรณีปกติซึ่งสามารถคาดหมายได้ว่าจะเกิดภาวะน้ำท่วมในระยะเวลาใดระยะเวลาหนึ่งเป็นประจำ และแผนกรณีฉุกเฉินที่มีภาวะน้ำท่วมเกิดขึ้นโดยฉับพลันและยังกำหนดให้ในการจัดทำแผนต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับการบริหารจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากภาวะน้ำท่วม นอกจากนี้ยังกำหนดให้คณะกรรมการลุ่มน้ำต้องจัดทำระบบเตือนภัยน้ำท่วมขึ้น ทั้งนี้ในการดำเนินการตามมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วมและน้ำแล้งต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย

(๖) การอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรน้ำสาธารณะ ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. กำหนดมาตรการในการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรน้ำสาธารณะไว้หลายประการ เช่น การคุ้มครองแหล่งต้นน้ำลำธาร หรือการกำหนดหลักเกณฑ์การใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีเขตติดต่อกัน เพื่อมิให้เกิดอันตรายหรือความเสียหายต่อทรัพยากรน้ำสาธารณะหรือการกำหนดห้ามมิให้บุคคลใดก่อให้เกิดมลพิษทางน้ำ เป็นต้น

(๗) พนักงานเจ้าหน้าที่ ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการเข้าไปที่สถานที่หรือที่ดินเพื่อตรวจตรา รวมถึงการทำลายสิ่งกีดขวางอันอาจเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ด้วย ซึ่งเทียบได้กับอำนาจในการตรวจตราและตรวจค้นของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เพื่อให้มีการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายได้

(๘) สภาพบังคับทางแพ่ง ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. กำหนดให้บุคคลที่จงใจหรือประมาทเลินเล่อกระทำโดยผิดกฎหมายก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพยากรน้ำสาธารณะต้องรับผิดทางแพ่ง แต่ถ้าก่อให้เกิดมลพิษต่อทรัพยากรน้ำสาธารณะไม่จำเป็นต้องกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ต้องรับผิดชดใช้ค่าเสียหาย

(๙) บทกำหนดโทษทางอาญา ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. กำหนดให้ความผิดทั้งการฝ่าฝืนการใช้น้ำโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ในกฎกระทรวง หรือการขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือการบุกรุกทรัพยากรน้ำสาธารณะ มีความผิดซึ่งโดยส่วนใหญ่จะมีโทษจำคุกและมีโทษปรับสูงแต่ในกรณีที่เป็นการผิดไม่ร้ายแรงโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี ให้เปรียบเทียบคดี และให้ถือว่าคดีอาญาละเลินเล่อโดยไม่ต้องฟ้องศาล

ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นมีแนวคิดที่เด่นชัดในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ซึ่งกำหนดให้มองครุในการรับผิดชอบเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย แผนการบริหารจัดการที่ต้องการความเป็นเอกภาพ ให้มีหลักประกันสิทธิของประชาชนที่จะใช้น้ำได้ตามความจำเป็นและไม่กระทบต่อสิทธิการใช้น้ำของผู้อื่น มีการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการน้ำ โดยให้มีคณะกรรมการลุ่มน้ำประจำลุ่มน้ำ นอกจากนี้ ยังให้ประชาชนที่มีส่วนได้เสียในลุ่มน้ำมีการรวมตัวกันเป็นองค์กรผู้ใช้น้ำเพื่อร่วมกันใช้น้ำ พัฒนา บริหารจัดการ บำรุงรักษา ฟื้นฟูและอนุรักษ์น้ำในหมู่สมาชิกได้

ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ได้กำหนดหลักเกณฑ์การจัดสรรน้ำที่เป็นธรรมและเหมาะสมโดยมีการใช้น้ำเพื่อการดำรงชีพ ซึ่งไม่ต้องเสียค่าใช้น้ำ ส่วนการใช้น้ำเพื่อการประกอบธุรกิจหรืออุตสาหกรรม ต้องมีการจ่ายค่าน้ำเพื่อเป็นการควบคุมการใช้น้ำให้มีประสิทธิภาพและการจ่ายมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจจากการใช้น้ำ และในประเภทที่สาม เป็นการใช้น้ำปริมาณมากและมีผลกระทบต่อลุ่มน้ำ จึงต้องขออนุญาตและได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการลุ่มน้ำหรือคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ อีกทั้งยังมีมาตรการในการป้องกันและแก้ไขภาวะน้ำแล้ง และภาวะน้ำท่วม การปันส่วนน้ำ ที่ต้องมีการจัดทำแผนเพื่อเตรียมความพร้อมที่จะรับมือกับปัญหาด้านทรัพยากรน้ำที่อาจเกิดขึ้น ตลอดจนการบังคับใช้กฎหมายทั้งทางปกครองและทางอาญาที่ชัดเจน รวมถึงการกำหนดความรับผิดทางแพ่งในการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพยากรน้ำที่มีรายละเอียดและกำหนดผู้รับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน